

Het bevestigingsrecht d.i. het recht een pastoor te benoemen, was in de vroegste tijden en zeker sedert 1170 in handen van de Loonse graaf en van de heer van Kortessem, Dirk van Altena. Zij stonden dit recht af aan de abt van Averbode, die sedert 1232 dit bevestigingsrecht volledig bezat te Brustem. De abt was dus in feite de pastoor. Hij kon een onafzetbaar "*vicarius perpetuus*" aanstellen, dit kon een seculier (wereldgeestelijke) zijn of een regulier, die volgens een regel leefde.

Een kandidaat werd door de abt voorgesteld en dan door de bischop via de aartsdiaken aangenomen. De titularis kreeg de investituur of ambtswaard door een of ander symbolische handeling b.v. door het overhandigen van de kerk sleutel op het altaar.

De pastoor ontving voor het uitoefenen van zijn ambt een vergoeding, waarvan de profijten voor het grootste gedeelte door de abt werden geïnd. Waarschijnlijk hadden de pastoors een deel van de kleine (kerkelijke) tienden als inkomsten (01). Soms kreeg de pastoor ook iets onverwachts. Zo bedacht grootgrondbezitter Bartholomeus Brunninx of Bruyninx pastoor Jan Coels (1498-1522) met enkele schenkingen in zijn testament op 27 juli 1500 (02).

Ondanks alle inspanningen bleef de parochiale zielszorg grote gebreken vertonen. Parochiepriesters waren dikwijls nauwelijks geleerd en konden hun parochianen weinig lering verstrekken. Hun levenswandel was soms evenmin een stichtend voorbeeld voor de gelovigen. Zo woonden er tijdens de 38-jarige ambtsperiode van pastoor Mattheus van Herckenrode (1535-1573) drie priesters te Brustem: Bartholomeus Kempeneers, Egidius van Brabant en Arnold Bauwens. Volgens de aartsdiaken van het bisdom Luik, die met 2 getuigen de parochie bezocht op 02 augustus 1563, woonden Bartholomeus Kempeneers en Egidius van Brabant samen. Over de meid, een zekere Elisabeth Clouri uit Brustem, schreef de aartsdiaken letterlijk: "Men zegt van haar dat ze te doen heeft met heer Egidius van Brabant. Men zegt dat hij met dezelfde meid de goederen van hogervermelde heer Bartholomeus op merkwaardige wijze heeft verkwist." Over priester Arnold Bauwens en zijn meid schreef hij: "Van beiden zegt men dat ze regelmatig kroegen bezoeken met leken en met hen stevig drinken".

Na het concilie van Trente van 1545 tot 1563, heeft het nog bijna 2 eeuwen geduurd, voordat de pastoors er zich van bewust werden dat het registreren van de sacramenten van doop en huwelijk, van het aantal begrafenissen in gewijde grond, niet alleen voortvloeyde uit hun taak als zielenherder, maar hen tevens bekleedde met een verantwoordelijkheid van publiek belang: het voor het nageslacht vastleggen van de 3 mijlpalen die een mensenleven kenmerken.

In 1585 werd er te Luik op een diocesane synode beslist dat de geestelijkheid verplicht was het priesterkleed te dragen of opnieuw te dragen (03), want de geestelijke verwarring werkte de afvalligheid onder de clerus en onder de gelovigen in de hand. De onwetendheid wedijverde met het bijgeloof en met de verslapping

van de zeden. In 1589 werd het Klein Seminarie voor de priesteropleiding opgericht te Sint-Truiden. De pastoors, die te Brustem hun taak vervulden, waren echter kloosterlingen van Averbode die een goede vorming hadden genoten.

De eigenlijke parochieregisters van Brustem begonnen in 1588 met de ambtsaanvaarding van pastoor Mathias Valentini (1588-1591), die in 1591 abt van Averbode werd. Pastoor Paulus Meerbeek (1574-1588) noteerde reeds in 1574 de doopsels, huwelijk en overlijdens. Maar men heeft zijn nota's slechts tot in 1577 teruggevonden.

In juli 1643 bezat pastoor Jan de Piem (1639-1648) op de pastorie te Brustem registers waarin hij de dopen, huwelijken en sterfgevallen noteerde. Ze werden nagekeken door de aartsdiaken tijdens zijn kerkbezoek. Maar in 1650 had pastoor Engelbert Schrammen (1648-1654) zijn boeken achtergelaten in Sint-Truiden. Zo beweerde hij althans toen de aartsdiaken in september 1650 zijn parochieregisters ter inzage vroeg (04). In september 1655 tijdens Petrus Deliën (1654-1673) waren de boeken volledig ingevuld. In 1701 noteerde Hendrik de Muntere (1685-1718) zelfs de namen van de vormelingen. Lucas Van den Nesse stelde in 1763 persoonlijk een lijst op van alle gezinnen, hun kinderen en personeel (05).

In de 17e eeuw verscheen er een nieuw soort priester in het dorp: goed geschoold tijdens zijn opleiding en op moreel vlak een onberispelijk man. Nu vermeerderden ook de kerkvisitaties in de dorpsgemeenschappen. De aartsdiaken kwam zich persoonlijk vergewissen over de toestand van het kerkgebouw, de vorderingen van het godsdienstonderwijs bij de jeugd, de levenswandel van de pastoor en de koster, de schepenen en de schout. Een vaak gehoorde klacht was het veelvuldig herbergbezoek, waaraan sommige geestelijken zich bezondigden.

Op alle pastoors het etiket "voorbeeldig" kleven, is met de waarheid een loopje nemen. Maar het verplichte celibaat, de verwijdering van de pastoors uit de herbergen, wat hen isoleerde van hun mededorpelingen, heeft velen eenzaam, knorrig en opstandig gemaakt.

Bronnen.

- 01.-Frank Decat.-"Brustem in de Middeleeuwen", 1985, blz.19.
- 02.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz. 243.
- 03.-"Algemene geschiedenis der Nederlanden", deel 6: Nieuwe Tijd-Sociale-economische geschiedenis 1490-1580.
- 04.-Guillaume Simenon.-"Visitationes 1613-1763", Luik, 1939, blz.11
- 05.-Lijst van alle Brustemse gezinnen en hun personeel opgesteld in 1763 door pastoor Lucas Van den Nesse.

Jan Coels 1498-1522 (01)

Deze norbertijn was ook pastoor te Kozen. Geboren te Averbode in 1461 werd hij op 20-jarige leeftijd in 1481 canonist in de abdij van Averbode. Hij bleef dit tot in 1489, toen hij als 28-jarige tot priester werd gewijd en naar Kozen kwam om hulp- pastoor te worden van Johannes Raets, alias 's Groots, die Brustem en Kozen onder zijn hoede had.

Tijdens zijn laatste levensjaren was Johannes Raets alleen bedrijvig in Brustem, zodat Jan Coels de volledige verantwoordelijkheid had te Kozen. Eind 1498 overleed Johannes Raets en Jan Coels volgde hem op als pastoor voor Brustem en Kozen samen. In 1501 werd hij pastoor voor Brustem alleen.

Zijn jaarlijkse inkomsten bestonden uit 2 gouden kronen en de opbrengst van een wijngaard in Testelt (nabij Zichem), die bij zijn dood in 1522 door abt Gerard verkocht werd (02).

Johannes Oliviers 1522-1523

Hij was afkomstig van Rillaar, waar hij in 1478 geboren werd. Na een verblijf in Eindhout kwam hij in 1522 naar Brustem, waar hij na enkele maanden reeds overleed. Als persoonlijk aandeel bezat hij 2 stukken weiland op een niet nader bepaalde plaats "de Kete" (03).

Jan Wouters 1523-1523

Was ook pastoor te Kozen. Om een ongekende reden werd hij nog hetzelfde jaar teruggeroepen. Later, in 1528, stelde de abt hem opnieuw in Brustem aan.

Nicolaus Hendrixx (de Bladel) 1523-1528

Geboren te Arendonk, werd hij na zijn priesterwijding in 1517 ondermeer cellarius (keldermeester of beheerder van de abdij-goederen) en hoofd van de ziekenzaal in Averbode.

Vanaf 1523 oefende hij het pastoorsambt uit te Brustem waar hij op 10 aug. 1528 aan waterzucht overleed. Hij werd waarschijnlijk in de kerk begraven en had een jaargetijde.

Hij was aanwezig bij de plechtige installatie van halfheer Gerdt van Ghoer, heer van Hamal, echtgenote van Margaretha van Alsteren, op woensdag 11 jan. 1524.

Jan Wouters 1528-1534

Geboren te Koersel omstreeks 1490. Zoon van Reinerus Wouters en Elisabeth Christiaen. Hij stond ook vermeld als Wouters, alias Walteri Joannes.

Op 21-jarige leeftijd, op 25 nov. 1511 aanvaardde hij het wit habijt te Averbode. Naast zijn priesteropleiding studeerde hij ook aan het Standonck-college te Leuven van 1513 tot 1516. In 1519 op 01 dec. was hij circator (bewaker van de kloostertucht in de abdij. Vijf weken later, op 09 jan. 1520 werd hij overgeplaatst naar de ziekenverzorging en datzelfde jaar op 6 juni ging hij naar Wezemael als hulppriester. Hij was ook enige tijd pastoor te Brustem-Kozen in 1523. Op 25 sept. 1526 woonde hij in de abdij en in 1528 werd hij pastoor te Brustem-Kozen.

Zijn wispelturig en lastig karakter was verantwoordelijk voor een aantal conflicten, wat tot gevolg had dat de abt hem regelmatig moest overplaatsen (04). Maar te Brustem bleef hij toch 6 jaar. Hij werd er begraven, nadat hij rustig overleed op 30 aug. 1534 na een kort, onrustig en fel bewogen leven.

Willem van Velere 1534-1535

Hij zag het levenslicht in 1502 te Lommel. Op 31 aug. 1534 werd hij aangesteld als pastoor te Brustem-Kozen. Dit laatste ambt liet hij, waarschijnlijk wegens ziekte, na enkele maanden aan een confrater over. Op 33-jarige leeftijd overleed hij te Brustem op 16 juni 1535.

Mathias de Herckenrode 1535-1573

Hij was afkomstig van St-Truiden, zoon van Egidius de Herckenrode en Ricalda de Gelmen, +1545.

Eerst werd hij kapelaan te Wezemaal en kwam in 1535 op 32-ja-rige leeftijd als pastoor naar Brustem. Hij overleed er in 1573 na een ambtsperiode van 38 jaar. In juli 1547 was er "*re- verend sieur Martin Mottar, vicaire à Brustheim (05)*". Mogelijk werd hij gedurende deze lange periode nog bijgestaan door een veel oudere confrater, namelijk Johannes Gressens of Goessens uit Diest, die leefde van 1478 tot 1552 (06).

Andreas Willekens of Willems 1573-1574

Geboren te Balen-Neet in 1534 werd hij op 08 juni 1560 tot priester gewijd. Achtereenvolgens circator, ziekenmeester en cellier, werd hij als pastoor van Brustem aangesteld in 1573 om kort daarop zijn ambt neer te leggen. Op 22 mei 1574 werd hij benoemd tot

parochieherder in Tessenderlo (07), waar hij overleed op 03 nov. 1579.

Paulus Meerbeek 1574-1588

In juni 1574 kwam hij als pastoor naar Brustem. Hij begon met het bijhouden van parochieregisters, althans van 1574 tot 1577. Hij schreef de jaargetijden vanaf 1438 in.

In de rekening van het schouwgeld opgesteld door Filips van den Eelbamt staat zijn naam als "*Paulus Mensius*" vermeld. Hij overleed op 23 febr. 1588.

Mathias Valentini 1588-1591

Geboren te Koersel in 1551 als zoon van Valentijns, alias Aleyten en Maria Meelens.

Op 01 jan. 1574 kreeg hij het norbertijnerhabijt uit handen van prelaat Egidius Heyns. Hij werd geprofest door Arnold Van der Heyden, prior, op 17 mei 1575. Acht dagen later werd hij onderdiaken, op 21 sept. 1575 diaken en op 20 mei 1578 kreeg hij de priesterwijding. Op 24 aug. 1578 overrompelden Hollandse krijgslieden de abdij en namen hem gevangen. Het losgeld bedroeg 100 gulden.

Als 33-jarige werd hij in 1584 pastoor te Kozen. In 1588 kwam hij naar Brustem, maar werd tevens belast met het beheer van de abdijgoederen die in St-Truiden lagen o.a. het refugiehuis in het kwartier Clockenpoort, nu Naamsestraat.

Hij maakte onmiddellijk een aanvang met de parochieregisters van Brustem.

Prelaat Arnold Van der Heyden overleed te Diest op 02 okt. 1588. De prior en de witheren van Averbode, die zich nog al-tijd ophielden in hun vluchthuis te Diest, ontvingen een brief, gedagtekend van 14 aug. 1591, uit San-Lorenzo in Castilië vanwege koning Filips II van Spanje. Hierin benoemde de koning de 40-jarige Mathias Valentijns tot prelaat van Averbode omdat er geen waardiger prelaat te vinden was. Op 23 sept.

1591 werd de pastoor van Brustem door zijn medebroeders tot abt van Averbode gekozen. Op het feest van de H.Drievuldigheid 1592 werd hij in de abdij van Beaurepart abtelijk gewijd.

In 1599 werd hij nogmaals te St-Truiden door de Hollanders gevangengenomen. Maar nu bedroeg het losgeld 12.000 gulden.

Mathias overleed op 12 maart 1635 op 84-jarige leeftijd, na een bewind van 44 jaar in de abdij. Zijn wapenschild was : "*op goud een keper van azuur met 3 klokken, vergezeld, in het hoofd, van 2 rozen, in de basis van een hart*".

Jan van Suetendael 1591-1596

Hij werd geboren te Westerlo op 03 mei 1554, priester gewijd op 20 mei 1578 samen met Mathias Valentijns. Dat jaar werd de abdij van Averbode geplunderd omdat abt Arnold van Leefdael ervan verdacht werd mee te heulen met de hervormers.

In 1580 werd Jan van Suetendael benoemd tot pastoor in Veerle en in 1591 verving hij zijn nieuwe abt Mathias Valentijns als pastoor te Brustem.

Hij viel echter niet in de smaak van de Brustemnaren door het maken van schulden, zodat hij, tot driemaal toe, ijlings de vlucht moest nemen om erger te voorkomen. Sluw als hij was, werd hij door de vicaris-generaal van Luik in genade gesteld en tot pastoor benoemd te Stokkem in 1596.

In 1605 stelde prelaat Valentijns hem aan als pastoor te Tesselenderlo. Aanvankelijk ging het goed, toch hij verviel in zijn vroegere schandalige buitensporigheden, zodat hij in november 1611 gedwongen werd zijn ambt neer te leggen. Zelfs werd hij in de abdijkerker te Averbode opgesloten. Pas in 1616 ontsloeg men hem van de kerkerstraf en hij stierf 2 jaar nadien, op 07 febr. 1618 (08).

Hendrik Testelmans 1596-1602

Hij was afkomstig van Bree als zoon van Joannes Testelmans en Maria van Meuwen.

Hij lijfde zich in te Averbode op 15 juli 1587, werd geprofest op 15 aug. 1588, onderdiaken gewijd op 16 sept. 1591, diaken op 18 mei 1592 en priester in de advent 1593.

Hij was provisor van de abdij tot hij op 28 juli 1596 pastoor werd te Brustem. Hij stierf er aan tering (09) en neusbloeding op 05 maart 1602.

Adrianus Daniels 1602-1605

Hij was afkomstig van Beek. Er is weinig over hem geweten. In 1602 werd hij door abt Valentijns te Brustem aangesteld maar overleed op 16 juli 1605.

Mathias Berchmans 1606-1618

Hij werd te Diest geboren en kwam in 1606 naar Brustem als pastoor. Hij verbleef er 12 jaar en stierf in 1618. Volgens bepaalde bronnen was hij familie van de heilige Joannes Berchmans.

Dionisius Boden 1618-1627

Afkomstig van Bettincourt (Beethoven bij Borgworm). Eerst werd hij pastoor te Kozen. In 1618 kwam hij naar Brustem, maar trad in 1627 af na moeilijkheden met dorpsheer Jan de Bruynincx. In Brustem had hij 3 kapelaans: Jan Conrardi, Willem Vuyst (rector Eucheriuskapel) en Frantz Van brandenberghen. In 1627 trad hij vrijwillig af en werd pastoor te Oostmalle, waar hij in 1630 overleed.

Frantz Vanbrandenberghen 1627-1630

Deze Nederlander was geboortig van Helmond. Zijn meubels werden ooit openbaar verkocht. Hij was eerst kapelaan te Brustem en werd in 1627 opvolger van Dionisius Boden Hij overleed op 04 maart 1630.

In het parochieregister van Brustem vonden we: "*Fr. Franciscus Van den Cauwenberg, pastoor te Brustem*" die overleed op 25 februari 1630 (10).

Jakob Rosmeer 1630-1630

Hij was afkomstig van Maastricht. Op 09 maart 1630 werd hij als pastoor aangesteld, maar overleed in 't zelfde jaar. In het parochieregister staat bij de overlijdens vermeld: "*Franciscus De Man, pastoor in Brustem, 17 december 1630*".

Jan Nauwers 1631-1636

Deze pastoor werd ook Custermaans genaamd. Hij was de zoon van Joannes Nauwers en Anna Grieten en was afkomstig van Oostham. Hij trad in het klooster te Averbode op 24 juni 1616 en werd op 05 nov. 1631 pastoor te Brustem. In 1636 werd hij naar Messelbroek verplaatst, waar hij op 12 juni 1654 overleed.

Petrus Walt 1636-1636

Afkomstig van Rummen, werd hij eerst pastoor in Testelt en in augustus 1636 stelde de abt hem aan te Brustem. Hij stierf reeds, ten gevolge van de pest, in september 1636.

Herman Putman 1636-1639

Deze St-Truidenaar kwam naar Brustem in 1636, maar werd naar Averbode teruggeroepen in 1639, waar hij overleed op 18 sept. 1668.

Jan de Piem 1639-1648

Hij was geboortig van Tienen. Te Brustem werd hij pastoor op 07 nov. 1639. Abt Servaas vaes benoemde hem tot pastoor te Weelde in 1648, waar hij overleed in 1668.

Engelbert Schrammen 1648-1654

Hij kwam van Mechelen-aan-de-Maas. Op 05 nov. 1648 werd hij pastoor te Brustem en bleef er tot 1654, toen hij op 20 juni overgeplaatst werd naar Messelbroek (11). Hij volgde er de vroegere pastoor van Brustem Jan Nauwers op en overleed er in 1657.

Petrus Deliën 1654-1673

Deze priester was van Balen, waar hij geboren werd op 22 jan. 1611 als zoon van Petrus Deliën en Maria Elst of Elen.

Als wapen voerde hij een doorsneden schild:
I : in blauw een gouden stralende zon;
II: in zilver een groene snoek.

Op 23-jarige leeftijd trad hij binnen in de abdij van Averbode, waar hij op 26 nov. 1634 uit de handen van abt Mathias Valentijns (+1635) het kloosterhabijt ontving. Na zijn noviciaat werd hij in november 1636 tot de kloostergeloften toegelaten. Achtereenvolgens werd hij in Brussel subdiaken op 22 maart 1637, diaken op 20 maart 1638 en priester gewijd op 18 dec. 1638.

Na enkele kleine taken in de abdijsamenleving vervuld te hebben, werd hij op 23 febr. 1641 kapelaan te Koersel. In dezelfde hoedanigheid ging hij op 29 juni 1646 naar het naburige Zolder. Hij werd op 22 juli 1654 aangesteld als pastoor te Brustem en behartigde die herderlijke taak gedurende 19 jaar tot op 30 juli 1673, toen hij pastoor van Zutendaal werd benoemd. Nauwelijks een jaar later overleed hij er op 11 mei 1674 (12).

Hij hield nauwgezet de doop-, huwelijks- en overlijdensregisters bij en ijverde met veel toewijding voor de verfraaiing van de parochiekerk.

Op 11 nov. 1654 werd Polycarpus-Cornelius Thesauriers °1620-+1691 onderpastoor te Brustem.

Hubertus Van Aken 1673-1685

Afkomstig van Broekom, werd hij kapelaan te Tessenderlo van 1662 tot 1667 en daarna te Oostmalle tot 1673. Dat jaar werd hij aangesteld als pastoor te Brustem. Hij stierf aan tyfus op 04 juni 1685 na een verblijf van 12 jaar.

Hendrik de Muntere 1685-1718

Hij was geboortig van Goetsenhoven. Eerst werd hij officiant (dienstdoend priester) te Kortembos, daarna op 10 juni 1685 pastoor te Brustem. Onder zijn bewind werd de Eucheriuskapel langdurig gerestaureerd.

Na een verblijf van 33 jaar in de parochie, ging hij op 24 maart 1718 terug naar de abdij van Averbode, waar hij overleed op 17 sept. 1720. In 1714 en 1715 werd Leonard de Hubens vermeld als "pastoor", maar in werkelijkheid onderpastoor.

Op de pastorie was toen een dienstknecht tewerkgesteld, een zekere Louis Verlo.

Jan-Baptist Grauwels 1718-1722

Hij was een Nederlander uit Roermond en kwam naar Brustem in 1718. Onder zijn ambtsperiode werd in 1721 een aanvang gemaakt met de

bouw van de pastorie in Maaslandse renaissance. Hij had een kapelaan, Martinus Mottars, die ook kerkmeester was. In 1720 vonden we de naam van Rafaël van Ceulen als onderpastoor.

Leonard de Hubens 1722-1747

Tongeraar van geboorte, werd hij pastoor te Brustem in februari 1722. Voordien was hij van 1709 tot 1713 kapelaan geweest in Tessenderlo. Hij moet reeds vroeger in Brustem aangekomen zijn, denkkelijk als onderpastoor, want het schuttersboek van de Sint-Jorisgilde vermeldde dat op 21 dec. 1714 elk gildelid een jonge noteboom plantte onder toezicht van Leonard de Hubens en schutterskoning Jan Vygen en op 06 jan. 1715 werden er nieuwjaarswensen aangeboden aan "*pastoor Hubens*". De pastoor had ook "*die vrouwkens genoedt*".

In 1730 voerde hij een proces tegen Petrus Joos over de huur van grond in de Kapelstraat.

Na een verblijf van 25 jaar stierf hij op 05 okt. 1747 en werd in de kerk begraven.

Rumoldus Verpoorten 1747-1761

Was afkomstig van Mechelen, werd kapelaan in Zutendaal en pastoor te Brustem op 30 okt. 1747.

Hij kwam in conflict met zijn parochianen en werd rector te Kortembos op 07 juli 1761, waar hij overleed op 02 aug. 1765.

Lucas Van den Nesse 1761-1783

Hij was afkomstig van Overijse bij Brussel. Tussen 1747 en 1751 was hij kapelaan in Tessenderlo. Onder zijn ambtperiode werd de huidige kerk in 1769 gebouwd in laat-Luikse barok. Hij stelde in 1763 een lijst op van alle gezinnen en hun personeel.

Na een verblijf van 22 jaar te Brustem werd hij terug naar Averbode geroepen in 1783, waar hij overleed in 1793 op 17 nov. In 1763 vermeldde hij in het "*pastoreel huis*": kapelaan Elisius Dommelen, knecht Simon Lambrechts, keukenmeid Pecksters en koeienhoedster Catharina Van Stapel. Van 1766 tot 1775 kwam kapelaan Joannes Claes uit Engelmanshoven en in 1772 vernoemde hij priester Petrus Van der Bointen.

Amandus of Damaas Luyckx 1783-1793

Geboortig van Turnhout, werd hij kapelaan te Tessenderlo van 1766 tot 1774 en daarna te Veerle. In 1783 werd hij pastoor te Brustem.

In de woelige tijden van de Luikse en Franse revolutie werd zijn pastorie geplunderd en hij mishandeld door de Fransen en het uitschot van Luik in 1792 (13), en ten slotte door de Oostenrijkers bij hun terugkeer in onze gewesten in 1793.

De pastoor en zijn kapelaan, Ludovicus Schoonaerts, moesten de vlucht nemen, verkleed als boeren in maart 1793 (14).

Damaas Luyckx overleed in de nacht van 23 op 24 aug. 1793 aan de verterende koorts (15).

Girardus La Rivière 1793-1795

Soms noemde men hem ook frater Siardus.

Geboren te Antwerpen als zoon van Paulus La Rivière en Elisabeth van Dam werd hij te Antwerpen gedoopt op 02 sept. 1742. Hij werd priester gewijd te Luik op 21 dec. 1765 en was o.m. kapelaan te Rotselaar.

In 1793 werd hij pastoor te Brustem en overleed er 2 jaar later op 10 jan. 1795, slechts 52 jaar oud.

IV.A.9.b. DE KAPELAANS

Over de sociale achtergrond van de kapelaans is weinig geweten. Vermits ze ook door de abt van Averbode werden aangesteld, waren het ook norbertijnen. Dit gold eveneens voor het beneficium verbonden aan de Eucheriuskapel, maar niet voor dat van de kapel van Nerum, waar het bevestigingsrecht berustte bij andere personen, nl. de familie Pulinckx, die de kapel had laten oprichten.

De kapelanie was in de Middeleeuwen een zeer verbreide kerkelijke instelling, die in de 16e eeuw na het concilie van Trente (1545-1563) bijna overal verdwenen was of vervangen door de latere onderpastorieën, hoewel ze helemaal niet synoniem waren.

Een kapelanie was een als kerkelijk beneficium erkende stichting, waarbij de stichter een bepaald bedrag vastlegde, met de last in een bepaalde kerk of kapel een welomschreven aantal missen te laten celebreren. De mislezer (kapelaan of rector) inde de opbrengst voor zijn prestatie, m.a.w. hij had geen enkele zielendienst en dat was het wezenlijke verschil met de latere onderpastoor, die een hulp priester was. De kapelaan of rector was om zo te zeggen de privé zielenherder van de stichters van het beneficium. Maar vanaf de 16e eeuw werd hij meer en meer de helper van de pastoor en dus mede-zielenzorger of "vice-pastor". Een onderpastoor moest op zond- en feestdagen de vroegmis lezen, tijdens de hoogmis zingen, met de schaal rondgaan en nadien de catechismus aan de jeugd onderwijzen.

Reeds tijdens de ambtsperiode van pastoor Johannes Raets (1459-1498) waren er kapelaans, namelijk Hendrik van Elsrake en vanaf 1489 Jan Coels, die tussen 1498 en 1522 pastoor was.

Op 26 juni 1547 ging te Luik een "*reverend sieur Martin Mottar, vicaire à Brustheim*", vergezeld van 2 schepenen en enkele Brustemnaren, een copie vragen van het vrijheidscharter uit 1175 (01). Johannes Gressens of Goessens uit Diest stond Matheus de Herckenrode bij. Hij overleed in 1552 in de leeftijd van 74 jaar. In 1624 werd Robijn Puelinx door zijn familie in Nerum tot kapelaan benoemd (02).

Pastoor Dionisius Boden had in 1624 twee kapelaans: Jan Conrardi, die de opdracht had om biecht te horen en Willem Vuyst, rector van de Eucheriuskapel en de bedienaar van het beneficium "*matricularia*", of de koster, die nog geen toelating had de biechtstoel te bedienen (03).

Frantz Vanbrandenberghen of Van den Cauwenberg was ook reeds onderpastoor te Brustem bij pastoor Dionisius Boden, die aftrad wegens onenigheid met één der heren van Brustem in 1627. De onderpastoor werd dan pastoor tot 1630.

Polycarpus-Cornelius Thesauriers, °Antwerpen 1620--1691, was sinds 11 nov. 1654 onderpastoor te Brustem (04). Hij hielp pastoor Petrus Deliën, die pastoor was van 1654 tot 1673.

Arnoldus Scats werd priester in 1669 en was een tijd kapelaan in Brustem, daarna in Rotselaar. In 1690 werd hij pastoor in Opglabbeek (05).

Leonard de Hubens was van 1709 tot 1713 kapelaan in Tessenderlo. In december 1714 werd hij vermeld te Brustem bij de planting van notenbomen in het schuttersraam van de St-Jorisgilde, dat tussen de Melsterbeek en de Singel lag. Op 06 jan. 1715 werden hem de nieuwjaarswensen aangeboden door een afvaardiging van de St-Jorisgilde. Op dat ogenblik was Hendrik de Muntere reeds 30 jaar pastoor te Brustem. Waarschijnlijk was hij reeds 8 jaar (1714-1722) onderpastoor toen hij in februari 1722 pastoor werd in opvolging van Jan-Baptist Grauwels die de parochie bestuurde tussen 1718 tot 1722.

Tijdens de ambtsperioden van pastoors de Muntere en Grauwels was er ook een kapelaan Martinus Mottars, die tevens kerkmeester was. Deze leidde de parochie tussen het vertrek van pastoor Hendrik de Muntere, die op 24 maart 1718 terug naar Averbode geroepen werd en de aankomst van Jan-Baptist Grauwels.

Op 15 april 1718 ledigde hij de offerblok en vond er 7 gulden in. Tussen 21 april en 11 juni had hij 10 flessen wijn gekocht, een slot op het "*kasken in de sacristie*" geplaatst, en dus had hij meer uitgegeven dan ontvangen.

Rafaël van Ceulen, °St-Truiden, 26 mei 1696, werd priester gewijd in 1712 en werd achtereenvolgens succentor en voorzanger in de abdij van Averbode. Hij studeerde aan de universiteit en werd cantor of voorzanger. In 1720 kwam hij naar Brustem, denkelijk als onderpastoor. Daarna ging hij naar Drogenbos en in september 1726 werd hij pastoor te Tessenderlo. Hij stierf op 21 jan. 1740, "*catharro suffocatus*" (06), (07).

In 1724 was Mathieu Theys uit Bilzen, "*vicaire*" te Brustem (08). Tot 1738 nam Gerardus Knaepen (09) deze dienst waar. In het schuttersboek van de St-Jorisgilde (10) lezen we dat in 1763 een kapelaan Domelaers aanwezig was op de papegaaienschieting. Ook pastoor Lucas Van den Nesse (1761-1783) vermeldde in 1763 "*cappellaen Elisius Dommeleer*", die met hem in het "*pastoreel huis*" woonde samen met de knecht, de keukenmeid en een koeienhoedster.

In 1766 kwam Joannes-Gerardus Claes, afkomstig van Engelmanshoven (11) als kapelaan naar Brustem. Hij bleef er tot 1775, toen hij weer naar de abdij ging. Maar op 25 april 1776 werd hij biechtvader te Kortembos en in 1784 pastoor te Oostham. In 1772 was er een priester Petrus Van der Bointen werkzaam te Brustem (12) als hulp van pastoor Lucas Van den Nesse.

Eind november 1792 kwam Bartholomeus-Ludovicus Schoonaerts naar Brustem als kapelaan, nadat hij in 1782 tot priester gewijd was. Hij was getuige als "*vicaire*" bij het huwelijk in

1797 van "agent municipal" Jean-Leonard Coelmont, die nadien streng optrad tegen het bidden van de rozenkrans. Geruime tijd leefde hij ondergedoken. In 1805 werd hij assistent te Kortembos, maar op 31 jan. 1807 kwam hij als pastoor naar Brustem tot 1822.

IV.A.09.c. DE KOSTERS

Ook de kosterij was een kerkelijk beneficium. De begever was de abt van Averbode met 10 mud. Hij benoemde de koster en buiten hun taak in het kerkgebouw stonden ze ook in voor het onderricht van de dorpsjeugd. Gezien hun didactische en godsdienstige functie (catechismus) veronderstelde men van hen een voorbeeldige houding (01). Het uitbaten van een herberg was verboden. Tot de 18e eeuw werden de koster niet bij naam ver- noemd.

Jacobus Leemans, burgemeester in 1707, 1709 en van 1711 tot 1717, armenmeester van 1722 tot 1738, gehuwd met Catharina Steuckers en nadien met Christina Daniëls, woonde op het kerkhof en was koster (02). Daarbij bewerkte hij nog 2,31 ha landbouwgrond en had in 1709 een meid in dienst.

Na hem was zoon Joannes Leemans, (03) gehuwd met Anna-Maria Motmans, en op 01.11.1773 hertrouwd met Maria Nijs, °Ordingen, koster. Hij werd opgevolgd door zijn oudste zoon Jacobus Leemans (04), gehuwd met Ida Schoofs. Als voorbidder van de rozenkrans in de Franse tijd had hij voortdurend last van agent en later maire Jean-Leonard Coelmont. Hij woonde in de Kasteelstraat. Zijn zoon Hendrik (05), gehuwd met Anna-Catharina Schoofs, volgde hem op en was "sacristain" in 1815. Hij woonde eveneens in de Kasteelstraat.

Meestal was de koster ontwikkeld en een man van aanzien, maar dat hing grotendeels af van zijn inzet en bekwaamheid. In elk geval was hij van ambtswege de trouwste medewerker van de pastoor. De goede gang van zaken was alleen mogelijk door een nauwgezette en eerlijke samenwerking. Hij had een vast inkomen, ten laste van de tiendenheffer en aangevuld met een bijdrage van de parochianen. Bij begrafenis- en huwelijksmissen, dopen en jaargetijden kreeg hij soms een fooi.

De koster knapte ook allerlei klusjes op: het wassen van het kerkklijnwaad, het oppoetsen van de koperen kandelaars, het zuiver houden van de muren, vensters, altaren en de kerkvloer. Dikwijls was hij ook de boodschapper van de pastoor en de kerkmeesters.

Een koster uit de 18e eeuw moest 's morgens en 's avonds de bidklok luiden; op zon- en feestdagen zelfs tweemaal voor de vroegmis, in de winter om 7 en 8 u, in de zomer om 6 u en voor de hoogmis om 9 en 10 u; zorg dragen voor de gewijde vaten, het nodige bereiden voor de eredienst; de priester helpen kleden en de mis zingen; 's zondags na de middag luiden voor de vespers en voor de catechismus van de kinderen; de vespers helpen zingen alsmede het lof.

Op de werkdagen was hij ertoe gehouden de mis te dienen als "*het den pastoir sal te pas comen*" of iemand anders daarvoor af te vaardigen. De koster diende tevens de pastoor bij te staan tijdens

het toedienen van de doopsels, de huwelijken, de begrafenissen en het H.Oliesel.

IV.A.09.c. **De Kosters**

Bronnen.

- 01.-Trudo-Jan Gerits.-"De Sint-Laurentiuskerk van Brustem en haar kunstpatrimonium in de late middeleeuwen", in O.L.V. L., jrg.30, 1975. Visitatieverslag van 1563, bijlage VI, blz.122.
- 02.-Leemans Jacobus.- °16..
-huwde op 07.01.1704 met Catharina Steuckers, en op 28.10.1714 met Christina Daniëls, +Br.13.01.1763.
-vader van:
-Egidius, °Br.03.10.1704; Arnold, °Br.06.07.1707; Maria-Catharina, °Br.09.09.1709; Paschalinus, °Br.16.11.1711; Maria-Johanna, Br. 1715; Catharina; Christina; Joannes, °Br.16.11.1722-+26.04.1791, (x Anna-Maria Motmans, °1725-+30.11.1772; xx 01.11.1773 Maria Nijs, °Ord.);
Christina, °Br.1724.
-burgemeester: 1707, 1709, 1711-1717; armenmeester: 1722-1738; koster en landbouwer.
- 03.-Leemans Joannes.- °Br.16.11.1722-+26.04.1791.
-z.v. Jacobus Leemans en Christina Daniëls.
-huwde met Anna-Maria Motmans, °1725-+30.11.1772; en een tweede maal op 01.11.1773 met Maria Nijs uit Ordingen.
-vader van:
-Jacobus, °Br.07.01.1746-+Vilvoorde 04.04.1806, (x Ida Schoofs, °1743-+1797); Maria-Elisabeth, °Br.1749-+15.07.1827, ongehuwd; Maria-Christina, °Br.1753-+1824, (x Jan Libens, °1753-+1838); Michaël, °Br.19.04.1757-+04.11.1824, (x Catharina Butjens, °ST.1750-+30.04.1823).
-Johanna-Maria, °Br.1759; Joannis, °Br.1763; Anna-Catharina, °Br.1766; Agnes, °Br.1769; Gertrude, °Br.1769; Guillaume, °Br.11.01.1774.
- 04.-Leemans Jacobus.- °Br.07.01.1746-+Vilvoorde 04.04.1806.
-z.v. Joannes Leemans, °1722-+1791 en Anna-Maria Motmans, °1725-+1772.
-huwde met Ida Schoofs, Br.°20.10.1743-+16.11.1797, d.v. Hendrik Schoofs, +28.08.1801, en Maria Martens.
-vader van:
-Joannis, °Br.03.06.1774.
-Maria-Catharina, Br.°24.06.1775-+09.03.1844, ongehuwd.
-Hendrik, °Br.07.04.1778-+26.01.1845, (x Anna-Catharina Schoofs, Br.°06.02.1780-+13.11.1847).
-Maria-Ida, °Br.1781; Joannis, °Br.1782 en Maria, °Br.1785.
- 05.-Leemans Hendrik.- Br.°07.04.1778-+26.01.1845.
-z.v. Jacobus Leemans, +1806, en Ida Schoofs, +Br.1797.
-huwde met Anna-Catharina Schoofs, Br.°06.02.1780-+13.11

.1847, d.v. Willem Schoofs en Martina Everaerts.

-vader van:

-Libert, °Br.1805, (x Maria-Elisabeth Libens, °Kerkom).

-Anne-Catharine, Br.°26.12.1807-+29.12.1807.

-Marie-Ida, Br.°19.04.1809.

-Martina, Br.°07.05.1811, (x Jean Libens, °1782-+1853).

-Jean, Br.°25.03.1814.

-Catharina, Br.15.7.1817-+17.10.1833.

-Henri, Br.29.06.1820, (x 1849 Agnes Martens, °Bilzen
1823-+Br.1857; xx 1858 Anna-Catharina Bosch, °Zep.1831)

-Wilhelmus, Br.°20.02.1825.

-was "sacristain" in 1815 en woonde in de Kasteelstraat.

IV.A.09.a.

De Pastoors

Bronnen.

- 01.-A.A.A.-"Series Pastorum 1232-1822".
- 02.-Frank Decat.-"Brustem in de Middeleeuwen", 1985, blz.31.
- 03.-Idem., blz.31.
- 04.-L.Gevelers.-"Norbertijnen afkomstig uit Limburg", APL. jrg.17, 1913, blz.2.
- 05.-R.A.H.-Gemeente Brustem, nr.96.-26 juni 1547.
- 06.-L.Gevelers.-a.w., blz.169 en 217.
- 07.-Broeder Max.-"Tessengerlo-vroeger en nu", 1960, blz.105.
- 08.-Idem., blz.187.
- 09.-Tering: ziekte die het lichaam doet uitteren en verzwakken, tuberculose.
- 10.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Parochieregisters.
- 11.-A.A.A., I, reg.105, folio 175. Vgl "Necrologium Monasterii S.Mariae Sanctique Joannis Baptistae in Averbode Ordinis Praemonstratensis", uitgegeven door G.Slechten, Averbode, 1978-1983, blz.181 en 182.
- 12.-Trudo-Jan Gerits.-"De Sint-Laurentiuskerk van Brustem ten tijde van pastoor Pieter Deliën (1654-1673)", in Historische Bijdragen ter nagedachtenis van G.Heynen, 1984, blz.176.
- 13.-Kamiel Stevaux.-"Een tweede kroniek van Brustem", in O.L.V.L., jrg.12, 1957, blz.113.
- 14.-Idem., blz.118.
- 15.-A.A.A.-"Series pastorum, 1232-1822".

IV.A.09.b.

De Kapelaans

Bronnen.

- 01.-R.A.H.-Gemeente Brustem, nr.96.-26 juli 1547.
- 02.-Guillaume Simenon.-"Visitationes 1613-1763", Luik, 1939, blz.116.
- 03.-Idem., blz.114.
- 04.-G.Slechten.-"Necrologium", 1978-1983, blz.78.
- 05.-Molenaars J. en Mertens J.-"Opglabbeek, een rijk verleden" 1984, blz.113.
- 06.-Broeder Max.-"Tessengerlo-vroeger en nu", 1960, blz.189.
- 07.-Raphaël van Ceulen, °1696-+1740, had een jongere broer François die in 1738 pastoor was te Kerkom en een andere broer Arnold, °1699-+24.12.1741, die kanunnik was in de O.L.V.-kerk te St-Truiden.
- 08.-"L'Ancien pays de Looz", 1901, nr.7,8 en 9, blz.42.
- 09.-Gerardus Knaepen, °Etten (Breda) 02.08.1699-+Averb.14.10.1769.
-z.v. Paulus Knaepen en Cornelia-Jacoba Beerisen.
Na Brustem trok hij in 1738 naar Batsheers, in november 1739 naar Opglabbeek en in 1740 naar Vorst. Hij was pastoor te Opglabbeek van 1740 tot 17.07.1765, toen hij zijn ontslag aanbood en naar Averbode terugkeerde.
- 10.-R.A.H.-Gemeente Brustem, nr.114: "Het schuttersboek van de Sint-Jorisgilde.
- 11.-Joannes-Gerardus Claes, gedoopt te Engelmanshoven op 15.11.1732-+Oostham 22 of 29.11.1801.
-z.v. Willem Claes en Maria-Elisabeth van Hove.
Als kloosternaam koos hij Guilielmus en kreeg het wit habijt op 24 nov. 1754, deed zijn geloften op 21 nov.1756, werd onderdiaken te Luik op 05 maart 1757, diaken op 04 juni 1758, priester op 20 mei 1758.
In de abdij werd hij in 1762 succentor, in 1763 cantor (voorzanger), In 1764 werd hij kapelaan te Tessengerlo en kwam in deze functie in 1766-1775 naar Brustem. Op 25 april werd hij biechtvader te Kortembos en in 1784 was hij

pastoor in Oostham.

12.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Parochie nr.09.

IV.A.09.d.   PRIESTERS

Godefridus van Brustem

Werd in 1522 kapelaan van abt Willem van Brussel in de Trudo-abdij.
Hij overleed op 17 sept. 1530.

Otto van Brustem

In 1524 was Otto van Brustem werkzaam in de Trudo-abdij.

Egidius Bobbelins, alias Bobbeloms, Boebelin

Z.v. Jan Bobbelins, +1558, en Gertrude van de Blocquerie.
Geheim raadsheer en gerechtsambtenaar van de kathedraal te Luik,
kanunnik te Tongeren, secretaris van prins-bisschop Joris van
Oostenrijk.
Hij deed in 1558 een grafsteen plaatsen in de kerk van Brustem
voor zijn vader.

Bartholomeus Thielens, alias 't Servaerts

Geboren te Brustem als z.v. Godefridus-Joannes Thielens en Maria
't Servaerts. Hij deed zijn intrede in het refugiehuis in Diest
op 15 aug. 1592, legde zijn geloften af op 21 nov.
1593, werd subdiaken in mei 1594 en diaken in mei 1595, priester
op 21 dec. 1596. Na succentor en cantor in het klooster van Averbode
geweest te zijn, werd hij op 01 juni 1601 kapelaan te Opglabbeek
en op 24 april 1604 pastoor aldaar.

In 1606 werd hij door gereformeerde Hollandse soldaten gevan-
gengenomen wegens het uitoefenen van godsdienstige taken. Hij
kocht deze gevangenschap af voor 125 gulden. Op 18 okt. 1617 overleed
hij ten gevolge van koude koortsen, die in Opglabbeek
heersten.

Henricus Rega, alias Regals

Geboren als z.v. Govaert Rega, +Br.22.07.1647, en Sophia Vroenincx,
+Br.30.08.1631, werd hij te Brustem gedoopt op 08 april 1615. Zijn
ouders hadden acht kinderen en in de 19e eeuw stond op het kerkhof
een grafkruis met het familiewapen Rega.

Te Averbode werd hij gekleed op 26 nov. 1634, geprofest in 1636.

Te Brussel werd hij subdiaken in 1637, diaken in 1638. Te Antwerpen werd hij priester gewijd op 09 april 1639.

In oktober 1639 werd Henricus boekhouder van de abdij, maar in 1641 stelde de abt hem aan als helper te Kortembos om er de pastoor van Kozen bij te staan in het bedevaartsoord. Terug in het klooster werd hij circator, subprior op 20 april en prior op 21 juni 1648. Hij eindigde zijn loopbaan als pastoor te Venlo van 1653 tot 1655, toen hij er overleed in de leeftijd van 40 jaar.

Petrus Feijtmans

Als z.v. Gerard Feijtmans (burgemeester, kerkmeester, koning en deken van de St-Jorisgilde, pachter van de kasteelhoeve tussen 1746 en 1763) en diens eerste echtgenote Ida Vandevelde, werd hij te Brustem gedoopt op 04 juli 1745.

Hij trad in het klooster bij de ongeschoeide karmelieten onder de naam van frater Elias a Sancto Petro. Lange tijd was hij de schrijver of secretaris van de schuttersgilde St-Joris.